

Adică: ni se spune că triumful revoluției proletare înseamnă pieirea artei ! Să fie ! Oricum, *înapoi* nu ne întoarcem ! Preferăm să-l ardem pe Rafael decît să renunțăm la cuceririle revoluției. De bună seamă, astăzi nu putem subscrie aceste rinduri, printre altele și pentru că noi știm că alternativa insinuată de propaganda contrarevoluționară, și pe care Kirilov o accepta, era falsă, însă a vedea în strofele citate un program proletcultist, a ignora conținutul lor simbolic, a ignora că expresia e prin excelență metaforică, e cel puțin obtuzitate. Pe această cale nu ne-ar fi greu să-l înscrim și pe Eminescu în rindurile proletcultiștilor, intruict și marele nostru poet scria:

Sfărîmați statuia goală a Venerei antice,
Ardeți acele pinze cu corpuri de ninsori !
Ele stîrnesc în suflet ideea neferice
A perfecției umane și ele fac să pice
În ghearele uzurei, copile din popor.

Agitatorul proletar, după ce expune pe larg programul său de distrugere totală a civilizației create de cei avuți și puternici și mai ales a operelor de artă, îl încheie cit se poate de semnificativ:

Zidiți din dărmături gigantice piramide,
Ca un *memento mori* pe al istoriei plan
Aceasta este arta ce sufletu-ți deschide
Naintea vecinicii, nu corpul gol ce ride
Cu mutra de vîndută, cu ochi vil și viclean.

Atitudinea celor mai largi mase muncitoare față de arta din trecut este un fenomen complex ce nu poate fi definit simplist doar printr-o singură trăsătură. Ideea că arta în trecut era a claselor stăpînitoare și că ea trebuie desființată o dată cu clasele pe care le servea, n-a fost inoculată maselor de poeții proletcultiști, ci reprezenta o greșală, de altfel cu totul firească și istoricește explicabilă, a lor și pentru care nu ele, ci clasele dominante de ieri trebuiesc făcute responsabile. Într-adevăr, pînă la revoluția socialistă (și azi, în continuare, în țările imperialiste) arta *aparținea* claselor exploataatoare, în sensul că numai acestea puteau să se bucure de ea. Imensa majoritate a poporului avea preocupări artistice distincte (folclorul) și era aproape cu desăvîrșire eliminată de la preocupările de valorificare a artei culte. De aici iluzia că arta aceea e a boierilor, a burghezilor și deci muncitorii n-au de ce să plîngă după ea. Cînd azi (la 46 de ani de la Marea Revoluție Socialistă din Octombrie și după 19 ani de luptă pentru construirea socialismului în patria noastră) auzim părerea ce fusese larg răspîdită în Rusia, în anii războiului civil, și pe care între altele o susținea atunci și un artist atît de fin ca Eisenstein — că teatrul e o instituție burgheză și ea atare trebuie înlocuit cu alte forme de spectacol (de fapt « зрелища » — cuvînt intraductibil în romînește, dar care corespunde cu latinescu « circenses »), noi zîmbim îngăduitor și poate chiar disprețuitor, fără să ne gîndim că oamenii traduceau în această formulă naivă un adevăr indiscutabil, și anume că pînă la revoluție teatrul era o instituție care servea aproape în exclusivitate burghezia (clasele avute în general). Azi noi știm că nu instituția e de vină, ci orînduirea, și că aceeași instituție poate sluji tot atît de bine (chiar și mai bine !) nevoilor celor ce muncesc. Însă în anii 1918—1920 acest lucru nu era chiar atît de clar. De aici și preocuparea